

1.3 ҮНЭТ ЦААС ГАРГАГЧ КОМПАНИЙН ТҮҮХ

Шарын голын нүүрсний ил уурхай нь Хэнтийн нурууны салбар Дархан уулын өвөрт далайн түвшинөөс дээш 920 м-ийн өндөрт Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сумын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос 240 км, Дархан хотоос 50 км-ийн зайтай оршино. Нүүрсний уурхай нь ЗХУ (хуучин нэрээр)-ын техник эдийн засгийн тусламжтайгаар 1965 оны 4-р сарын 6-нд жилдээ 1.1 сая тонн нүүрс олдворлож, 5.0 сая шоо метр хөрс хуулах хүчин чадалтайгаар анх байгуулагдаж байсан. 1981 оноос хүчин чадлыг өргөтгөн жилдээ 10000 мян.шоо метр хөрс хуулж, 2000-2500 мян. тн нүүрс олборлохоор техник-технолого өөрчлөн, тоног төхөөрөмжүүдээ шинэчлэн суурилуулсан.

Хувьцаа эзэмшигчдийн 1995 оны 1-р сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар 723138.9 мянган төгрөгийн дүрмийн сантайгаар “Шарын гол” ХК болон зохион байгуулагдсан юм. Шарын голын уурхай нь Улаанбаатар Дархан хоттой төмөр зам, авто замаар холбогдсон. Дарханы эрчим хүчний системтэй 110 кв-ийн шугамаар холбогдсон.

Зураг 1 Компанийн байршил

Уурхайн нь карьер, үйлдвэрийн талбай инженерийн барилга байгууламж төмөр замын болон авто бульдозерийн овоолго, ус шүүрүүлэлтийн гүний уурхай зэрэг үндсэн хэсэг объектуудаас бүрдсэн 1827.5 га лицензийн талбайд байрласан.

Нүүрсний балансын нөөц нь 116680.2 мян.тн гэж тогтоогдсон. Балансын нөөцөнд 0,9м-ээс бага биш зузаантай дундаж үнслэгтэй, чулуулгийн үеүүдийн бохирдолт 48%-аас багатай нүүрсний давхагуудыг оруулж тооцсон. Балансын бус нөөцөд 0,9м-ээс бага зузаантай үнслэг нь 50% хүрсэн нүүрсний давхаргууд орно.

Шарын голын нүүрс нь хүрэн нүүрснээс чулуун нүүрсэнд шилжих үеийн нягт бат бэх барьцалдсан хар өнгийн агаарт сайн хадгалагддаг өөрөө шатамхай нүүрс бөгөөд Б-3 маркад хамаарна.

Нийт хөрөнгийн 80 хувь буюу 578511.1 мянган төгрөгийн хөрөнгийг төрийн өмчийн харъяалалд үлдээж 20 хувь буюу 144627.8 мянган төгрөгийн хөрөнгөнд ноогдох 1446278 ширхэг хувьцааг хөрөнгийн биржээр арилжаалуулсныг 3738 хувьцаа эзэмшигч худалдан авч тус компаний хувьцаа эзэмшигчид болцгоосон билээ. Ингэж тус уурхай нь хувьцаат компани болон өөрчлөн зохион байгуулагдсанаар удирдлага, зохион байгуулалтын хувьд ч эзэмшигчдийн бүтцийн хувьд ч өөрчлөгдсөн юм.

2003 оны сүүлчээр засгийн газрын шийдвэрээр төрийн өмчийн мэдлийн хувьцааг дахин хувьчилж бүрэн хувьчлагдсан хэлбэрээр үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулж байна.

Тус уурхай нь ил аргаар ашиглалт явуулдаг, манай улсын эрчим хүчний нүүрсний томоохон үйлдвэрүүдийн нэг бөгөөд Улаанбаатар, Эрдэнэт, Дархан, Сэлэнгэ зэрэг аймаг, хот, зарим сум, үйлдвэр аж ахуйн төвүүдэд түлш нийлүүлэх үндсэн үүргээ байгуулагдсанаас хойшхи бүх хугацааны туршид бүрэн биелүүлж ирсэн билээ.

Манай улсын эрчим хүчний нүүрс олборлодог эхний 3 том уурхайн сүүлийн 10 жилийн нүүрс олборлолтын хэмжээ /мянган тонн/

	2000	2001	2002	2003	2004
Багануур	3 066,0	3 140,5	3 049,3	3 045,7	2 711,0
Шивээ овоо	603,3	793,2	899,0	941,3	1 308,7
Шарын гол	709,0	676,8	693,6	664,9	678,8
	2005	2006	2007	2008	2009
Багануур	2 811,4	2 804,4	2 794,3	3 000,4	3 005,8
Шивээ овоо	1 200,3	1 306,7	1 415,0	1 450,6	1 400,0
Шарын гол	710,5	514,7	545,7	548,3	420,6

Хүснэгт 1 Гурван том уурхайн нүүрс олборлолтын хэмжээ

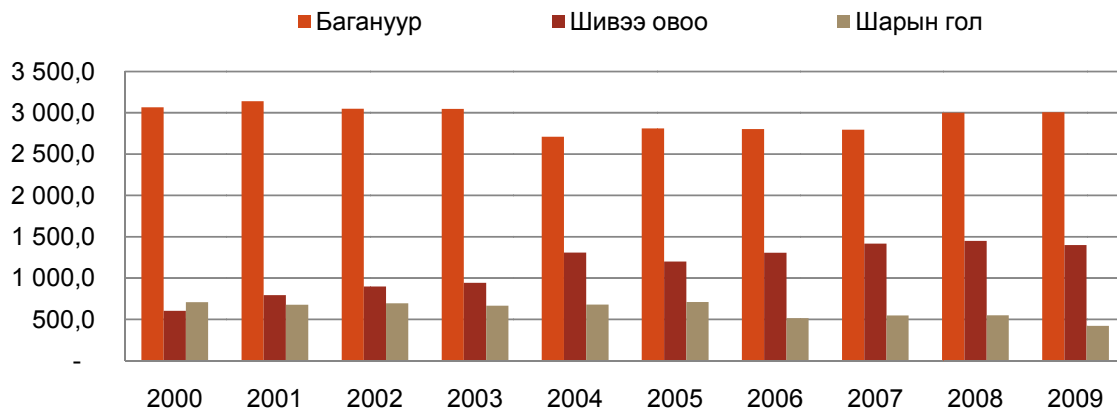

График 1 Гурван том уурхайн нүүрс олборлолтын хэмжээ

Тус уурхай нь төлөвлөгөөт эдийн засгийн тогтолцооны үед ОХУ-д үйлдвэрлэгдсэн 2 СБШ-200Н 9 ЗСБШ-200-60, СБР-160 маркийн өрмийн машин, 4-10 шоо метрийн багтаамж бүхий шанагатай ЭКГ-4у, ЭКГ-5 А, ЭКГ -8 И , ЭШ-6/45, ЭШ-10/70 маркийн гинжит болон алхагч экскаваторууд , 1000-1100 морины хүчтэй ТЭМ-1, ТЭМ-2 маркийн илчит тэрэг , 60-105.0 тоннын даацтай 7BC-60, 2BC -105 маркийн вагон самосвалууд, 27-40 тоннын даазтай Белаз-540, Белаз-548 маркийн автосамосвалууд , ДЭТ-250 , Т-170 маркийн бульдозер зэрэг уулын хүчирхэг техник тоног төхөөрөмжүүдийг үе шаттайгаар нэвтрүүлж үйлдвэрлэлийнхээ үйл ажиллагааг явуулж ирсэн юм.

Харин улс орон зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжсэн ба уул уурхайн шинэ дэвшилтэт техникүүд бий болж гадаад харилцаа өргөжсөнөөр 1992 оноос эхлэн Япон улсад үйлдвэрлэсэн “Коматцу” маркийн бульдозер, Англи -Хятадын хамтарсан үйлдвэрийн “ Терекс” маркийн өөрөө буулгагч өндөр даацын автомашин, АНУ-ын каторфилер пүүсийн 6 шоо метр шанаганы багтаамжтай авто ачигч, 769 D маркийн 40 тоннын даацтай КАТ автосамосвал , дугуйт бульдозер , авто грейдер зэрэг орчин үеийн өндөр чадамжтай техникүүд ашиглах болсон юм.

- Тус уурхай нь 1988 оноос Бурхантын шороон ордыг, 1993 оны 8-р сараас Хүйтний шороон ордыг өөрийнхөө харъяалалд авч ажиллуулснаар нүүрс олзворлохын зэрэгцээ алт олзворлох нэмэлт үйлдвэрлэл эрхлэн ашиг орлогоо нэмэгдүүлэх боломжийг бий болгосон юм.

- 1999 онд Дулааны станцын үнс зайлуулах системийг өөрчилж үнсийг усаар зайлуулах ажлыг эхлэв. Коматцу бульдозеруудын хөдөлгүүрийг шинэчлэн тавив. Өрөмдлөгийн ажлын хоцрогдлыг арилгах зорилгоор Баганнуур ХК-аас 3 СБШ-250 MN-60 өрөм авч ажиллуулав. 1999 онд 2873.2 мян.м3 хөрс хуулж 771.8 мян.тн нүүрс гаргаж, 768.3 мян.тн нүүрс борлуулав. Нүүрсний үйлдвэрийн хөдөлмөрийн бүтээмж уулын цулаар 1999 онд 1998 оныхоос 1193 м3-ээр буурсан байна. Алтны үйлдвэрийн хөдөлмөрийн бүтээмж 2348.3 м.төг-өөр өссөн байна. 1999 оны 12-р сард Хятад улсаас авчирсан 4 ш Терекс маркийн машиныг ашиглалтанд оруулав.
- 2000 онд 2625.4 мян.м3 хөрс хуулж 709 мян.тн нүүрс олборлов. Алтны хэсгүүд 122.77 кг алт олборлож 102.5 кг алт борлуулав.
- 2001 онд Хятад -Английн хамтарсан үйлдвэрийн Терекс 3305 маркийн 5 ш терексийг ашиглалтанд оруулав.
- 2002 онд тус компаний 2008 он хүртэлх үйл ажиллагааны төслийг боловсруулж засгийн газарт өргөн барьж, засгийн газрын 180-р тогтоолоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдийн шийдвэрийг гаргав. 2002 онд бурхантын алтны уурхай нөөцөө дууссан тул татан буугдав. 2002 онд компани 2355.6 мян.м3 хөрс хуулж 698.2 мян.тн нүүрс гаргаж, 704.5 мян.тн нүүрс борлуулав. 24.7 кг алт олборлож 20.85 кг алт борлуулав. 2002 онд Бурхантын алтны үйлдвэрийг, 2007 онд Хүйтний алтны үйлдвэрийг татан буулгав.
- 2003 оны 7-р сард засгийн газрын 180 дугаар тогтоолын шийдвэрээр Дулааны станц, УСДШС-г орон нутгийн өмчийн газар болгон тусгаарлав. 2003 оны 11 сард хувьчлагдаж Би энд Жи группийн мэдэлд шилжив. 2003 онд 2680.6 мян.м3 хөрс хуулан, 664.9 мян.тн нүүрс олзворлон , 663.1 мян.тн нүүрс борлуулав.
- Хувьчлагдсан анхны жил 2004 онд 675.8 мян.тн нүүрс олзворлон 3466.3 мян.м3 хөрс хуулав. Автаар 2703 мян.м3 хөрс тээвэрлэсэн нь 40 жилийн түүхэндээ автын хөрс тээвэрлэлтийн хамгийн дээд амжилт юм. 2004 онд бүтэц зохион байгуулалтын өөрчлөлт хийн, ажиллагсдын сахилга дэг журмыг сайжруулан бүтээлийг нэмэгдүүлснээр энэ амжилтанд хүрсэн болно.
- 2005 онд 2274.3 мян.м3 хөрс хуулж, 710.5 мян.тн нүүрс олзворлов. Монгол улсын 2005 оны “ТОП-100” аж ахуйн нэгж, Аймгийн “ТОП” ААН, оны шилдэг аж ахуйн нэгж. Сумын тэргүүний аж ахуйн нэгжээр шалгарав.
- 2006 онд 2665.0 мян.м3 хөрс хуулж, 514.7 мян.тн нүүрс олзворлосноос 130.3 мян.тн-ыг балансын бус нөөцөөс олзворлосон байна.

- 2007, 2008, 2009 онуудад Монгол улсын “ТОП-100” –д шалгарав. 2007 онд 545.7 мян.тн нүүрс олзворлон, нүүрс тээвэрлэх 760 м конвейерыг барьж ашиглалтанд оруулахад бэлэн болгов. Мөн оны эцсээр Коматцу Д-155 маркийн /106/ бульдозер шинээр ашиглалтанд оруулав.
- 2008 онд ил аргаар карьерын ТӨВ болон Хойд хэсгийн хананаас 411.3 м.тн, улнаас 129.5 м.тн, зүсэлтийн шугам VIII-XI хооронд гүний комбайн ашиглан далд аргаар 7.5 м.тн, нийт 548.3 м.тн нүүрс олзворлож, 2384.9 м.м3 хөрс хуулсан байна. 2008 онд тоног төхөөрөмжийн эвдрэл саатал, хүрэлцээгүй байдлаас шалтгаалан 2009-2010 онд олзворлох нүүрсний нөөц нээх хөрс хуулалтын ажил хугацаа хоцорч байсан боловч өвлийн ид ачааллын үеэр нүүрс олзворлолтын төлөвлөгөөг ханган биелүүлж 2009.01.01-нд 100.0 мян.тн нүүрсний нөөцтэй шилжин, нийт хөрс хуулалтын төлөвлөгөөг биелүүлсэн нь 2008 оны ажлын гол үр дүн юм.